
Temeljne determinante koncepta novi svjetski poredak

LIDIJA ČEHULIĆ*

Sažetak

Termin novi svjetski poredak (new world order) nije nova kategorija u međunarodnim odnosima, ali intenzitet posthladnoratovskih promjena u međunarodnoj zajednici rezultirao je brojnim raspravama oko određivanja pojma, strukture te izazova sigurnosti i stabilnosti u radikalno promijenjenom međunarodnom okruženju. Kompleksnost promjena dozvoljavala je autorima da svaki sa svog aspekta i primarnog područja svoje dotadašnje znanstvene analize govore o novom svjetskom poretku. U konačnici, sve te brojne rasprave i analize svode se na utvrđivanje novih nestabilnosti u svijetu te se definiranje i postizanje jednog novog modela sigurnosti nametnulo kao primarno u definiranju novog svjetskog poretka.

Ključne riječi: novi svjetski poredak, Sjedinjene Američke Države, terorizam, sigurnost

Geopolitičke, geostrategijske i geoekonomske promjene koje su zahvatile međunarodnu zajednicu nakon raspada bipolarizma ukazuju na to da je u međunarodnom okruženju došlo do radikalnih promjena koje zahtijevaju i definiranje jednog novog oblika veza, međusobnih odnosa i strukture svjetskog poretka. U modernoj političkoj povijesti do redefiniranja svjetskog poretka u pravilu je dolazilo nakon završetka velikih oružanih sukoba kada su budućnost svijeta dogovarale i kreirale sile pobjednice za konferencijskim stolovima (1815, 1918, 1945-46). No rušenje velikog sovjetskog imperija i nestanak socijalističkog sustava u Sovjetskom Savezu i istočnoj Europi, zbivanja koja se označavaju kao jedan od "najvećih političkih događaja na prekretnici dvaju stoljeća"¹ dovela su do situacije na međunarodnoj po-

---

* Mr. sc. Lidija Čehulić asistent je na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

1 V. Mileta i R. Vukadinović: *Europska integracija i ruska dezintegracija*, Zagreb, 1996., str. 87.

litičkoj sceni s kojom je tada malo tko ozbiljno računao, a još manje njih imalo ponuđene adekvatne odgovore za usmjeravanje i kontroliranje njenog daljnjeg razvoja. U spletu kraja ideološke, političke, gospodarske i vojne podijeljenosti, neprijateljskog takmičenja i suparništva blokovski podijeljenje međunarodne zajednice nalaze se i začeci jedne nove faze međunarodnih odnosa – temelji novog svjetskog poretka.

Pojam novog svjetskog poretka

Termin novi svjetski poredak (new world order) isprva se više upotreb-
ljavao pri opisu i analizi izvedenih postbipolarnih promjena nego kao po-
kušaj definiranja novog stanja odnosa i veza u izmjenjenoj međunarodnoj
zajednici.

Gotovo svi autori navodili su kako se svijet na početku devedesetih go-
dina prošlog stoljeća fundamentalno razlikuje od svijeta nakon Drugoga
svjetskog rata. Analizirajući svjetski poredak nakon hladnog rata, Richard
N. Haass govori o “eri deregulacije” (“age of deregulation”).² Promatrajući
primarno tu novu fazu svjetskog poretka s pozicija Sjedinjenih Država, koje
su ostale jedina super sila, Haass navodi da je za SAD ta “era deregulacije”
kompleksnija nego bilo koje razdoblje dotadašnje moderne povijesti. Jer, bez
izravne sovjetske opasnosti, novi svjetski poredak sigurniji je nego ikada
do tada, ali se istodobno u njemu pojavljuju brojni novi izazovi sigurnosti.
Taj novi poredak postaje globalan na ekonomskom i informatičkom planu,
ali sve manje homogen na političkom planu. Za dio svijeta on je demokračić-
niji, prosperitetniji i homogeniji, a ostatku svijeta donosi nove konflikte,
bijedu i siromaštvo. Nikada prije u modernoj povijesti politička, ekonom-
ska i vojna moć nije bila disperzirana kod tako velikog broja međunarod-
nih aktera. U takvoj eri deregulacije Sjedinjene Države zauzimaju “domi-
nantnu poziciju prve sile među nejednakima”, zaključuje Haass.³

O međunarodnoj deregulaciji u postbipolarnom razdoblju pisali su i mno-
gi drugi autori. Njihova zajednička teza je kako posthladnoratovske pro-
mjene nisu u istoj mjeri i s istim intenzitetom na političkom, ekonomskom,
socijalnom, kulturnom i sigurnosnom planu zahvatile sve stanovnike i dr-
žave nove međunarodne zajednice.⁴

2 R. N. Haass: *The Reluctant Sheriff – The United States after the Cold War*, New York, 1997, str. 1.

3 *Ibid*, str. 2.

4 Vidjeti u Benjamin R. Barber: *Jihad vs. McWorld*, New York, 1995; John Lewis Gaddis: *The Future of American Foreign Policy*, New York, 1994, str. 16-36, Joseph A. Camilleri & Jim Falk: *The End of Sovereignty? The Politics of a Shrinking and Fragmenting World*, Aldershot, 1992. May Singer & Aaron Wildavsky: *The Real World Order: Zones of Peace/Zones of Turmoil*, Chatham, 1993.

O svojevrsnom kaosu u postbipolarnom svjetskom poretku pisao je i G. John Ikenberry smatrajući da postojeće međunarodne institucije nisu bile dovoljno aktivne na uređenju novog svjetskog poretka pri njegovom začeću.⁵

Optimističniju viziju postbipolarne faze međunarodnih odnosa i novog svjetskog poretka iznio je Francis Fukuyama u svom poznatom članku "The End of History".⁶ Za njega završetak hladnog rata označava konačnu pobjedu zapadne demokracije, liberalnog zapadnog svjetonazora i modela kapitalističke tržišne privrede nad rivalima iz komunističkog bloka. Rezultat te trijumfalne pobjede Zapada nad Istokom s jedne strane otvara put razvoju novih prosperitetnih i slobodnih režima u novom svjetskom poretku, a s druge daje mogućnosti uspostave većeg stupnja harmoničnosti u međusobnim odnosima država na globalnom planu.⁷

John Mearsheimer bio je mnogo pesimističniji u svojim viđenjima novog svjetskog poretka smatrajući da će narušavanje ravnoteže snaga supersila iz vremena bipolarizma rezultirati pojavom "hipernacionalizma"⁸, pogotovo na europskoj političkoj sceni.

Robert Kaplan i Samuel Huntington također spadaju autorima koji su sa svojevrsnom dozom pesimizma govorili o postbipolarnom svjetskom poretku. Smatra se da su njihova viđenja velikom dijelom bila formirana pod utjecajem događanja u Africi te na području bivše Jugoslavije. U svom djelu "The Coming Anarchy",⁹ Kaplan smatra da će dezintegracijski procesi novog svjetskog poretka rezultirati uspostavom sve većeg broja malih, nestabilnih zemalja poput Somalije, Ruande, Bosne i Hercegovine, Haitija, te da će većina novoosnovanih nacionalnih država biti upletena u nedozvoljene kriminalne radnje poput rasparčavanja droge, raznih oblika organiziranog kriminala, terorizma i sl.¹⁰

Za Samuela Huntingtona blokovsku povezanost bipolarne međunarodne zajednice u novom svjetskom poretku zamijenit će povezivanje na kulturno-civilizacijskoj osnovi. Novim svjetskim poretkom dominirat će osam najznačajnijih i najvećih svjetskih civilizacija: zapadna, kineska, japanska, islamska, hinduistička, latinoamerička, afrička i slavensko-ortodoksna. Kulturno-civilizacijske zajednice zamijenit će nekadašnje hladnoratovske blokove jer će se udruživati ljudi i narodi sličnih civilizacija. Crte razdjelnice između

5 G. John Ikenberry: "The Myth of Post-Cold War Chaos", *Foreign Affairs* 75, No. 3., May/June 1996, str. 79-91.

6 F. Fukuyama: "The End of History", *National Interest*, No 16, Summer 1989, str. 3-18.

7 Kasnije je Fukuyama opširnije obrazložio takvo svoje shvaćanje u svojoj knjizi: F. Fukuyama: *The End of History and the Last Man*, New York, 1992.

8 John J. Mearsheimer: "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War", *International Security* 15, No. 1, Summer 1990, str. 5-56.

9 Robert D. Kaplan: "The Coming Anarchy", *Atlantic*, february 1994, str. 44-76.

10 Takva svoja razmišljanja Kaplan je proširio i detaljnije objasnio kasnije u svojoj knjizi: Robert D. Kaplan: *The Ends of the Earth: A Journey at the Down of the Twenty-First Century*, New York, 1996.

različitih civilizacija predstavljat će ujedno i centralne linije sukoba u globalnom poretku, smatra Huntington.¹¹

Richard Haass je naveo tri glavne karakteristike po kojima se postbipolarni poredak razlikuje od bipolarnog međunarodnog poretka:

Prvo: pojava novih centara političkog odlučivanja i nedostatak univerzalno prihvaćenih normi i pravila ponašanja u međunarodnom sistemu.

Drugo: slabljenje nacionalnih država.

Treće: univerzalno usvajanje i širenje demokracije i tržišne privrede u međunarodnom sistemu.¹²

I dok su brojni autori svaki sa svog aspekta pisali o promjenama u međunarodnoj zajednici nakon raspada socijalističkog europskog sustava i SSSR-a, međunarodna javnost je očekivala od jedine preostale supersile Sjedinjenih Država i njezinog predsjednika Goerga Busha da, temeljem svoje političke, ekonomske, vojne i druge unilateralne dominacije¹³ odlučno predvodi novi svjetski poredak. Sama sintagma 'novi svjetski poredak' počela se upotrebljavati u praktičnom političkom životu kao oznaka za razdoblje međunarodnih odnosa nakon kraja hladnog rata i nestanka blokovske podijeljenosti svijeta. Stoga je američka administracija predvođena predsjednikom Bushom, bez prethodne značajnije teorijske elaboracije, krenula u definiranje pojma novi svjetski poredak kao novog modela međunarodnih odnosa. Temeljem wilsonovsko-rooseveltovskih načela uređenja međunarodnog poretka, predsjednik Bush je pokušao zacrtati konture nove međunarodne zajednice demokratskih i slobodnih naroda koju bi predvodile Sjedinjene Države.

R. Vukadinović navodi da se pri uspostavi tog novog modela međunarodnih odnosa Bushova administracija vodila sljedećim bitnim kriterijima:

Prvo: jačanju kolektivne sigurnosti;

Drugo: jačanju autoriteta međunarodnih organizacija i

Treće: stvaranju svjetskog društva slobodnih naroda.¹⁴

U konkretizaciji novog svjetskog poretka predsjednik Bush nastojao je uspostaviti odnose koji će sadržavati:

- vladavinu prava i mirno rješavanje sporova,
- izgradnju snažne svjetske demokracije,
- jačanju organizacije Ujedinjenih naroda,

11 Prvi put je takvo svoje viđenje Huntington iznio u članku: S. P. Huntington: "The Clash of Civilizations?", *Foreign Affairs*, vol.72, no. 2, Summer 1993, str. 22-49. Zatim je objavio i knjigu: S. P. Huntington: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York 1996.

12 Richard N. Haass: *The Reluctant Sheriff...* str. 27.

13 Brzezinski je pisao kako su Sjedinjene Države jedina, svemoćna i posljednja super sila. Zbigniew Brzezinski: *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*, New York, 1997, str 215.

14 R. Vukadinović: *Međunarodni odnosi od hladnog rata do globalnog poretka*, Zagreb, 2001, str. 304.

- stvaranje temelja za solidarni nastup protiv agresije,
- smanjivanje i kontrolu naoružanja,
- pravedno tretiranje svih ljudi.¹⁵

Svoju viziju novog svjetskog poretka predsjednik Bush izložio je Kongresu 1990. godine za vrijeme krize u Perzijskom zaljevu. U svom izvješću pod nazivom "Novi svjetski poredak" Bush je rekao: "Pred nama je poredak koji se bori za svoje rođenje... poredak u kojem vladavina prava zamjenjuje vladavinu džungle, svijet u kojem narodi postaju odgovorni za poštivanje slobode i prava, svijet u kojem jaki respektiraju slabije."¹⁶

I u svojim kasnijim istupima predsjednik Bush je proklamirao novi svjetski poredak koristeći se klasičnom Wilsonovom terminologijom: "Imamo viziju novog partnerstva država, koje će se temeljiti na suradnji, konzultacijama, kolektivnoj akciji putem međunarodnih i regionalnih organizacija, partnerstva na temelju poštivanja prava i zakona, dijeljenja obveza i cijene troškova, partnerstva čiji je cilj povećanje demokracije, prosperiteta, mira i smanjenja naoružanja."¹⁷

Bushov koncept novog svjetskog poretka, jednim dijelom je bio i odgovor na rastuće tendencije za posthladnoratovskim američkim izolacionizmom. Zalažući se za promoviranje demokracije, ekspanziju tržišne ekonomije i postizanje međunarodnog mira i sigurnosti, Bush je smatrao da će demokratičniji, liberalniji svijet biti stabilniji, razboritiji i prosperitetniji za Sjedinjene Države. Bio je to poziv svim drugim državama da se udruže oko novog poretka i njegovog glavnog stožera, SAD-a, te da se postave kao jedinstvena, skupina koja dijeli zajedničke principe i interese.

Time su, u stvari, Sjedinjene Države po treći put u povijesti dobile šansu da u globalnim razmjerima proklamiraju uspostavu novog svjetskog poretka temeljenog na američkim tradicionalnim vrijednostima.

Prvi put je šansu imao predsjednik Wilson na Pariškoj mirovnoj konferenciji 1918. godine kada su SAD zajedno sa svojim saveznicima željele postaviti trajne temelje demokratičnije međunarodne zajednice. No veliki otpor Wilsonovoj viziji novog svijeta pružili su zastupnici američkog izolacionizma. Pred kraj, te osobito nakon Drugoga svjetskog rata, američki predsjednici Roosevelt i Truman ponovno su bili u poziciji da dominantno utječu na oblikovanje geopolitičke karte svijeta. Kasniji tijekom događaja pokazao je da ih je u tome spriječio Staljin. Raspadom bipolarnog sustava Sjedinjene Države imale su moć i sredstva, jača nego ikada ranije, da interveniraju na bilo kojoj točki zemaljske kugle. A predsjednik Bush se nije ustručavao, kada je smatrao da je to u američkom nacionalnom interesu, upotrijebiti ih.

15 R. Sloan: *The U. S. Role in the New World Order: Prospects George Bush's Global Vision*, Congressional Research Service, Washington D.C, March 28, 1991.

16 *Public papers of the President of the US: George Bush 1990*, Washington D.C, US Government Printing Office, 1991, str. 1219.

17 H. Kissinger: *Diplomacy*, Simon & Schuster, New York, 1994, str. 804-805.

Prvi konkretni globalni izazov tako definiranom novom svjetskom poretku bili su događaji u Perzijskom zaljevu u ljeto 1990.¹⁸ SAD su postale glavni koordinator i zapovjednik akcije "Pustinjska oluja" koja je počela 16. siječnja 1991. U političkom pogledu ta je vojna akcija trebala potvrditi da se u novim postbipolarnim uvjetima stvaraju temelji za zajedničko djelovanje svih država koje tvore novu demokratsku zajednicu i da istodobno sustav kolektivne sigurnosti treba djelovati na temeljima prava, kažnjavajući agresora i suzbijajući agresiju.¹⁹ Na tom tragu, američki uspjeh u akciji "Pustinjska oluja" je bio polovičan. Dio zapadnoeuropskih američkih saveznika odlučno se pridružio američkim snagama u toj akciji. Najjača potpora došla je od tradicionalnog američkog saveznika Velike Britanije, gdje je Margaret Thatcher uz vojnu pomoć, tražila i da se nakon rata sudi Sadamu Huseinu. Francuska, koja je imala izrazito razvijene gospodarske odnose s Irakom (Irak je bio najznačajniji kupac francuskog oružja), stavila je na raspolaganje američkoj politici svoje vojne snage uključujući i ponos francuske flote - nosač aviona Clemenceau. Njemačka, s obzirom na to da po odredbama svog ustava, odnosno Temelnog zakona, nije mogla poslati svoje vojne snage u oružanu akciju, pomagala je euroatlantske saveznike vojnom opremom i tehnikom. No zemlje izvan euroatlantskog savezništva nisu bile tako revne u iskazivanju i pružanju konkretne pomoći američkim snagama u akciji "Pustinjska oluja". Dio manjih zemalja iz regije bojao se osvete ili proširenja sukoba na svoj teritorij, stoga su se neke od njih proglasile neutralnima. Velike sile Rusija, NR Kina Indija također su bile izuzete od učešća u vojnoj akciji u Perzijskom zaljevu. Ipak, po završetku akcije predsjednik Bush je izjavio u američkom Kongresu 1992. godine kako je rat u Zaljevu konkretan dokaz da je stvoren novi svjetski poredak te da je to bio najbolji primjer kako Ujedinjeni narodi mogu i moraju djelovati protiv agresije u novom svjetskom poretku.

Očigledno je da je predsjednik Bush, govoreći o novom svjetskom poretku pokušao prilagoditi ideju "Pan Americana" novonastalim međunarodnim okolnostima, nastojeći zadržati dominantnu ulogu SAD-a. Sjedinjene Države će predvoditi međunarodnu zajednicu (primjer je američko vodstvo u ratnim operacijama u Perzijskom zaljevu) ali neće djelovati same, unilateralno poduzimati akcije, bilo da se radi o mirnom rješavanju sporova, obuzdavanju potencijalnih agresora, pregovorima o smanjenju naoružanja ili usvajanju deklaracija o poštivanju univerzalnih ljudskih prava i sloboda.

---

18 Pozivajući se na neriješena teritorijalna pitanja, iračka vojska 2. kolovoza 1990. je napala i tijekom jednog dana osvojila Irak. Područje Perzijskog zaljeva zbog velikih zaliha nafte ima veliku stratešku važnost kako za SAD, tako i za njegove zapadnoeuropske saveznike. Bushova administracija uputila je prvo poziv Bagdadu da se povuče iz Kuvajta, a američke snage poslale su u Saudijsku Arabiju radi sprečavanja širenja vojnog sukoba. UN je proglasio ekonomski embargo, a Vijeće sigurnosti UN-a dopustilo je uporabu sile radi oslobađanja Kuvajta.

19 R. Vukadinović: *Međunarodni odnosi od hladnog rata...* str. 307.

Temeljem akcije u Perzijskom zaljevu u kojoj je ipak iskazana solidar-
nost velikog dijela euroatlantskih saveznika i drugih zemalja te mogućnost
djelovanja Ujedinjenih naroda u rješavanju postbipolarnih kriza i sukoba,
Robert McNamara je naveo glavne zadaće novog svjetskog poretka kao
novog međunarodnog sustava odnosa. Po McNamari novi svjetski poredak
bi trebao:

- svim zemljama pružiti jamstvo u borbi protiv agresije,
- kodificirati i postaviti sredstva za zaštitu prava svih manjina i etnič-
kih skupina unutar država,
- stvoriti mehanizme za rješavanje regionalnih konflikata bez unilate-
ralne akcije velikih sila,
- obvezati velike sile na prekid pomaganja jedne od strana u konfliktu,
- povećati tehničku i znanstvenu pomoć zemljama u razvoju,
- zaštititi globalni okoliš.²⁰

Analizirajući pojedinu od tih odrednica novog svjetskog poretka²¹, očita
je isprepletenost novih sigurnosnih, demokratskih, ekonomskih i ekološ-
kih određenja koji svi zajedno u međusobnoj ovisnosti predstavljaju zajed-
nički pristup proučavanju i određivanju determinanti novog svjetskog po-
retka. Ta iskazana multipolarnost novog svjetskog poretka otežava analizu
njegovih glavnih sadržaja, aktera koji djeluju na novoj međunarodnoj sce-
ni, samu strukturu novog svjetskog poretka, izazove sigurnosti i stabinosti
te naznaku daljnjih pravaca njegovog razvoja. Pritom treba imati na umu
da je čitav koncept novog svjetskog poretka još uvijek u nastajanju, da je
riječ o vrlo dinamičnom, nepredvidivom i kompleksnom procesu koji još
uvijek traje, i koji će se u budućoj dinamici međunarodnih zbivanja nepres-
tano mijenjati i prilagođavati međunarodnim okolnostima.

Struktura novog svjetskog poretka

Nekadašnji američki državni sekretar prof. Henry Kissinger u svom dje-
lu "Diplomacija" navodi da je u novijoj povijesti međunarodnih odnosa u
svakom stoljeću postojala država "koja je temeljem svog političkoga, voj-
nog, ekonomskog, intelektualnog potencijala smatrala da ima moralno pra-
vo oblikovati međunarodno okruženje sukladno vlastitim vrijednostima i
ciljevima".²²

20 R. S. McNamara: *The Changing Nature of Global Security and its Impact on South Asia*, Washington D.C., 1992, str. 3-4.

21 Detaljniju analizu vidjeti u R. Vukadinović: "Amerika u novom svjetskom poretku", u L. Čehulić: *Clinton i novi svjetski poredak*, Zagreb, 2001, str. 189-192.

22 U 17. stoljeću, za vrijeme Cardinala Richelieua, Francuska u međunarodnim odnosima veći značaj daje nacionalnoj državi motiviranoj ponajprije vlastitim nacionalnim interesima. Stoljeće kasnije, Velika Britanija je uvela sistem ravnoteže snaga, koji se zadržao u europskoj diplomaciji skoro dvjestotinjak godina. Metternichova Austrija u 19.

U prvim postbipolarnim godinama rasprave oko strukture novog svjetskog poretka vođene su oko dva glavna pravca: podržati američko unilaterarno vodstvo ili ići na stvaranje neke nove multilateralne strukture novog svjetskog poretka.

Charles Krauthammer se zalagao za unipolarni novi svjetski poredak. Smatrao je kako je bolje da posthladnoratovski vakum nastao raspadom Sovjetskog Saveza i Varšavskog ugovora, temeljem svog postojećeg utjecaja i globalne moći ispune Sjedinjene Države, nego da dođe do svjetskog kaosa ili da se na tom prostoru formira neka nova koalicija zemalja.²³

Za unipolarno američko globalno vodstvo zalagali su se i stratezi ugledne američke korporacije RAND.²⁴

Janne E. Nolan, Richard Rosecrance spadaju u drugu skupinu također uglednih autora koja je smatrala da novi svjetski poredak treba počivati na novouspostavljenoj ravnoteži snaga, što znači da treba biti multipolarni.²⁵

Za Henryja Kissingera svjetski poredak u 21 stoljeću bit će naoko proturječan: s jedne strane obilježen fragmentacijom, a s druge globalizacijom. "Na razini međunarodnih odnosa novi svjetski poredak bit će sličniji europskom sustavu država iz 18. i 19. stoljeća negoli krutim obrascima hladnog rata. Obuhvaćat će bar šest velikih sila: SAD, Europu, Kinu, Japan, Rusiju, i vjerojatno Indiju, te niz srednjih i malih zemalja," smatrao je Kissinger.²⁶

Kenichi Omae smatra kako će ekonomske veze u novom svjetskom poretku prevladati nacionalne granice te postati dominantna poveznica novog svijeta. Čitava struktura novog svjetskog poretka temeljit će se na međusobnom povezivanju ekonomskih zona.²⁷

No nakon rata u Perzijskom zaljevu, a pogotovo nakon zaustavljanja otvorenih oružanih sukoba na Balkanu, kod većine autora Sjedinjene Države videne su kao predvodnik novog svjetskog poretka. Nakon što su se SAD konkretno iskazale i ostatku međunarodne zajednice na terenu dokazale svoju vojnu, ekonomsku i političku supremaciju u novom svjetskom poretku, američki stratezi više nisu bili opterećeni pitanjem hoće li Sjedinjene Države uspjeti zadržati status supersile. Glavno pitanje na koje su prvi u potpunosti posthladnoratovski američki predsjednik Bill Clinton i

---

stoljeću je uspjela reorganizirati postojeći europski koncern, a Njemačka je za vrijeme Bismarcka preoblikovala geopolitičku kartu Europe postavivši temelje hladnoratovskoj igri politike moći. H. Kissinger: *Diplomacy*, Simon & Schuster, New York, 1994, str 17-18.

23 Charles Krauthammer: "The Unipolar Moment", *Foreign Affairs*, 70. No 1. ("America and the World, 1990-91"), str. 23-33.

24 Vidjeti u: Zalmay M. Khalilzad: *From Containment to Global Leadership? America and the World After the Cold War*, Santa Monica, 1995.

25 Janne E. Nolan (ed.): *Global Engagement: Cooperation and Security in the 21st Century*, Washington 1994, Richard Rosecrance: "A New Concert of Powers", *Foreign Affairs*, 71, no.2, Spring 1992, str. 64-83.

26 H. Kissinger: *Diplomacija*, Zagreb, str. 19.

27 Kenichi Omae: *The End of the Nation State*, New York, 1995.

njegovi suradnici morali pronaći adekvatan odgovor bilo je: kakvu će ulogu imati Sjedinjene Države i na koji način će je odigrati kao unilateralna svjetska supersila u novom svjetskom poretku? I koliko dugo će SAD, usprkos svoj svojoj snazi, moći zadržati unipolarni model međunarodne zajednice? Bertel Heurlin je otvoreno postavio pitanje koliko je čvrsta američka unipolarna pozicija, koliko dugo ona može trajati, te hoće li biti zamijenjena nekom novom bipolarnošću, triangularnošću ili pak multipolarnošću?²⁸

Kada govori o Americi kao prvoj, jedinjoj i posljednjoj supersili, Zbigniew Brzezinski smatra da takva američka dominantna pozicija na međunarodnoj sceni može potrajati bar još jednu generaciju, nakon čega bi se otvorio prostor za nastanak neke nove globalne mreže suradnje.²⁹

Američko unipolarno vodstvo u novom svjetskom poretku temeljeno je na objektivnim pokazateljima američke moći. Nestankom SSSR-a i Varšavskog ugovora Amerika je dobila slobodu globalnog djelovanja kakvu nije poznavala u svojoj dotadašnjoj povijesti.

1. Na političkom planu ideja o "pacifičkom 21. stoljeću"³⁰ u kontekstu dominacije, prosperiteta i predvođenja novog svjetskog poretka, u prvom posthladnoratovskom desetljeću nije zaživjela. Sličnu sudbinu doživjela je i ideja uspostave snažne, ujedinjene Europe s vlastitom monetarnom, vanjskom i sigurnosnom politikom, koja se više ne bi oslanjala na tradicionalno čvrste i dobre transatlantske veze. Osim toga politikom podržavanja i širenja demokracije SAD su uspjele uspostaviti dobre političke veze s gotovo svim novutemeljenim postsocijalističkim zemljama. Glavne odrednice američke političke akcije – demokracija, politički pluralizam, poštovanje ljudskih prava, slobodno tržište - postali su sinonimi modernog razvoja i jedino zemlje koje prihvaćaju te vrijednosti mogu računati na svoje mjesto u novom svjetskom poretku.

2. Na vojno-strategijskom planu Amerika je u poduzimanju konkretnih vojnih akcija na Haitimu, Somaliji, u Perzijskom zaljevu, NATO-voj "out-of area" akciji na Kosovu, Afganistanu, dokazala bivšem suparniku Rusiji, eventualnim novim rivalima na vojnom planu, ali i čitavoj međunarodnoj zajednici, svoju spremnost, odlučnost i, što je najbitnije, sposobnost, da ako treba i samostalno, vojnim sredstvima brani svoje proklamirane ciljeve i interese, čak i na prostorima koji nisu spadali u tradicionalnu američku sferu utjecaja.³¹ Ukupna američka vojna sila također je primarna. Sa svojim europskim saveznicima iz NATO-a, SAD sudjeluje sa 85 posto ukupnih

28 B. Heurlin, *Global Regional and National Security*, Kopenhagen, 2001, str. 78-88.

29 Zb. Brzezinski, *Velika šahovska ploča*, Varaždin, 2000, str. 202-203.

30 M. Mastanduno, "Models, Markets and Power: Political economy and Asia-Pacific 1989-1999", *Review of International Studies*, Vol. 26, No. 4, str. 496-508.

31 O unipolarnom vodstvu i mogućnostima vojno-strategijskog djelovanja SAD-a u godinama nakon rušenja Berlinskog zida između ostalog vidjeti i u E. Kapstein (eds.): *Unipolar Politics: Realism and State Strategies after the Cold War*, New York, 1999.

vojnih svjetskih izdataka. Sa po 100 000 svojih vojnika na europskom i azijskom kontinentu Amerika jasno pokazuje da je spremna braniti svoje globalne interese, što je u praksi i dokazala.

3. Na ekonomskom planu brojnim bilateralnim, regionalnim i multilateralnim ugovorima, jačanjem postojećih i osnivanjem novih ekonomskih organizacija i institucija (NAFTA, APEC, GATT, WTO, MMF, grupa Svjetske banke) te koristeći blagodati svog kapitala plasiranog širom svijeta, ukupno gledano, SAD su postale vodeći gospodarski subjekt novog svjetskog poretka. Kao golema industrijska i financijska sila, SAD raspolažu širokim radijusom mogućnosti svog djelovanja na gospodarskom planu i usprkos teškoćama s kojima se američko gospodarstvo susreće, ona je ipak država s atributima gospodarske super sile.³²

4. Na kulturno-socijalnom i znanstveno-tehnološkom planu američka kultura masovne potrošnje, mas medija, komunikacija, informatičko-tehnološke opreme, znanstvenih dostignuća, a sve potpomognuto engleskim jezikom kao globalnim svjetskim jezikom postali su lako prepoznatljivi i prihvaćeni širom svijeta.

No usprkos svojoj globalnoj supremaciji, položaju globalnog hegemonu i unipolarnom liderstvu u novom svjetskom poretku, Sjedinjene Države nisu željele na globalnoj sceni djelovati usamljeno. Tražile su odgovarajuće partnere, a s obzirom na svoju dominaciju relativno su ih lako i pronalazile. U traženju saveznika za svoje unipolarno vodstvo američki stratezi su kalkulirali s nekoliko varijanti. Stoga kada se govori o strukturi novog svjetskog poretka, usprkos svojoj njegovoj dinamici razvoja, može se izdvojiti nekoliko glavnih, dosad prepoznatljivih koncepcija.

1. U prvim poslijehladnoratovskim godinama SAD su računale na tradicionalne europske saveznike i Japan. U svom novom globalnom vodstvu SAD su dale do znanja da i dalje ozbiljno računaju na euroatlantske saveznike, odnosno na Europsku uniju, a Japanu je bila namijenjena uloga podržavanja i širenja američkih vrijednosti i interesa na azijsko-pacifičkom prostoru. Formula 1+2 označavala je novu triangularnu podjelu svijeta.

2. Kako su se zbivanja na međunarodnoj sceni postajala sve složenijima, u krug potencijalnih američkih partnera postupno ulaze i nekadašnji neprijatelji: Rusija, NR Kina. Formula 1+4, odnosno "jedna supersila plus četiri velike sile" (SAD plus EU, Japan, Rusija, NR Kina) postupno je zamijenjena formulom "jedna supersila i nekoliko velikih sila."³³

32 H. Brandon: *In a Search of a New World Order*, Washington D.C, 1992, str. 17-20.

33 R. Vukadinović: *Posthladnoratovske tendencije međunarodnih odnosa*, Zagreb, 2000, str. 86-103. i R. Vukadinović: "Relations Between the Big Powers: USA, Russia and China", *Croatian International Relations Review*, Vol. VI, No. 20/21-2000, str. 125-126.

3. Naime, zemlje poput Irana, Indije premda nisu uvijek dijelile sve američke poglede na svijet, veličinom svog teritorija, brojem stanovnika, svojim tradicionalnim utjecajem, novootvorenim mogućnostima političkog, ekonomskog i vojnog djelovanja u svojim regijama, koje postupno postaju i sve značajnije za američko globalno djelovanje i vodstvo, primorale su SAD da pri svom odabiru optimalnih partnera vodi računa i o njima. Osim toga, izazovi sigurnosti novom svjetskom poretku dolazili su upravo iz zemalja i regija koje nisu bile tradicionalne sfere američkog utjecaja, i čiji režimi nisu bili prijateljski naklonjeni prema SAD. Huntington je tu novu podjelu svijeta okarakterizirao riječima "rest against West", odnosno ostatak svijeta protiv njegovog najrazvijenijeg dijela. S obzirom na to da je ostatak svijeta obuhvaćao teritorijalno velike zemlje poput Kine, Indije, Rusije, Indonezije, ali i čitav niz nesvrstanih zemalja, kao i tzv. zemlje otpadnike koje, po američkoj prosudbi, ne prihvaćaju novoustanovljena pravila međunarodnog ponašanja, Irak, Kubu, NDR Koreju, Libiju, SR Jugoslaviju, koje su uglavnom relativno nerazvijene, siromašne zemlje može se govoriti i o podjeli novog svjetskog poretka na razvijene i nerazvijene, bogate i siromašne, zadovoljne i nezadovoljne novim svjetskim poretkom.

4. Nakon terorističkih napada na teritorij SAD, 11. rujna 2001, struktura novog svjetskog poretka poprimila je nove dimenzije. Bushov poziv na osnivanje globalne, multilateralne, velike antiterorističke koalicije otvorio je mogućnost brojnim zemljama, koje svojim gospodarskim, financijskim, diplomatskim, vojnim i drugim resursima ili samim geografskim položajem prije nisu bile zanimljive američkoj politici, da ipak uspostave neki vid suradnje sa svjetskom supersilom i na taj način bolje participiraju u novom svjetskom poretku.

Pri svakom tom obliku povezivanja subjekata novog svjetskog poretka, SAD su postavile visoke standarde poštivanja ljudskih prava, univerzalnih općeprihvaćenih ljudskih normi i principa ponašanja, kao mjerodavne za određivanje svih oblika budućeg povezivanja u novom svjetskom poretku. Na taj način, iako u praksi to nije bio uvijek slučaj, SAD i njihovi saveznici su odredili jedan novi kodeks međunarodnih normi i pravila ponašanja u novom svjetskom poretku. Prihvaćanje i ugrađivanje univerzalnih civilizacijskih normi ponašanja, humanitarnih i temeljnih ljudskih prava u postojeći sustav međunarodnih odnosa dugotrajan je proces, koji s obzirom na sve postojeće različitosti današnje međunarodne zajednice, usprkos njezinoj sve naglašenijoj povezanosti i međuovisnosti, neće ići ni lako, niti jednostavno.

Vlatko Cvrtila smatra kako su teroristički napadi Al-Qa'ide i globalni rat protiv terorizma koji je uslijedio podijelili svijet u tri skupine:

- u prvoj su države izravno uključene u rat (SAD i sve islamske zemlje u kojima su potencijalno dijelovi mreže Al-Qa'ide);
- u drugoj su države koje nisu izravno uključene, ali sudjeluju u njemu zbog savezništva sa SAD-om (Europa, Rusija, Australija);

– u trećoj su skupini države koje su izvan izravnog interesa SAD-a jer u njima nema terorističke mreže, njihov položaj na političkoj karti svijeta ima malu važnost u toj borbi (Latinska Amerika, Afrika južno od Sahare, sjeveroistočna Azija i dijelovi jugoistočne Azije).³⁴

Izazovi sigurnosti i stabilnosti novom svjetskom poretku

Karakteristike i kvantitet izazova sigurnosti i stabilnosti novog svjetskog poretka odraz su s jedne strane same njegove strukture, aktera koji u njemu djeluju, njihovih interesa i namjera, sredstava s kojima raspolažu; a s druge činjenice da je novi svjetski poredak dinamična kategorija, da su najrazličitije suprotnosti, koje mogu dovesti do izbijanja novih kriza i poremećaja, u njemu već sada jasno izražene.

Premda je po svojim oblicima, akterima, utjecajima posthladnoratovski svijet izrazito multipolaran, po odlučujućim političkim odlukama ipak je dominantno unipolaran. R. Vukadinović smatra da u tom "sukobu multipolarnosti i unipolarnosti leže zapravo najveći izazovi novom svjetskom poretku"³⁵.

U usporedbi s bipolarnim vremenima, kada se isticala kontinuirana prijetnja neprestane opasnost od vojnog sukoba dviju super sila i njihovog saveznika, uključujući i mogućnost nuklearnog uništenja, postbipolarni svijet je u globalu izgledao nešto sigurniji. Blokofske konfrontacije na vojnom, političkom, ideologijskom, ekonomskom i svakom drugom planu u novom svjetskom poretku zamijenjene su optimističnijom slikom podržavanja razvoja demokracije i liberalnih sloboda. No, govoreći o novom svjetskom poretku, u prvim godinama njegovog nastajanja, američki predsjednik je istaknuo da "ako demokratske revolucije budu poražene, možemo biti uvučeni u svijet po mnogo čemu još opasniji od godina hladnog rata".³⁶

Analizirajući raspad socijalističkog sustava, istraživači SIPRI-a kao glavne probleme koji će u novom svjetskom poretku voditi konfliktima ističu:

- nepripremljenost vojnog i političkog odvajanja postsocijalističkih zemalja,
- problematičan legitimitet granica novoosnovanih država i tendencije prema njihovoj daljnjoj dezintegraciji,
- sporove oko dobivanja državljanstva i poštivanja ljudskih prava,
- slabe demokratske tradicije i političke snage u novoosnovanim zemljama,

34 V. Cvrtila: "Terorizam se ne može vojno pobijediti", *Večernji list*, 19. listopada 2002.

35 R. Vukadinović: "Challenges to the New World Order", *Croatian International Relations Review*, Vol, IV, No. 11/98. str 94.

36 President George Bush, *Wireless File*, 2. April 1992, str 2.

- jačanje nacionalizama i etnički problemi,
- jačanje migracija i problem izbjeglica.³⁷

Pišući o izazovima sigurnosti i stabilnosti novom svjetskom poretku, Zbigniew Brzezinski kaže kako umjesto novog svjetskog poretka temeljnog na skladu i suglasju, "pojave za koje se vjerovalo da pripadaju prošlosti" odjednom su postale budućnost.³⁸ Pritom Brzezinski primarno misli na etničko-nacionalne i vjerske netrpeljivosti.

Govoreći o američkoj vanjskoj politici prema svjetskim regijama za 21. stoljeće, Henry Kissinger navodi da su su uzroci tenzija u novom svjetskom poretku najvećim dijelom socijalne prirode³⁹, stoga i predlaže američkoj diplomaciji radikalne zaokrete u poimanju i odnosima s ostatkom međunarodne zajednice.

Fokusirajući se na europsku sigurnost u novom svjetskom poretku, R. Vukadinović piše: "Premda je krah sovjetske hegemonije u Europi označio i nestajanje neposredne, direktne vojne opasnosti s Istoka, novonastali izazovi miru i sigurnosti u novoj Europi brojniji su i kompleksniji. Mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine:

- izazovi vezani uz evoluciju novog europskog poretka, karakteristike kojeg su integracija Zapada i dezintegracija Istoka,
- izazovi koji proizlaze iz pokušaja uspostave novog sustava europske sigurnosti, okosnica kojeg bi trebao biti NATO."⁴⁰

Dominantni izazovi sigurnosti i stabilnosti u novom svjetskom poretku radikalno se razlikuju od onih iz bipolarnog vremena. Klasični vojni izazovi sigurnosti, vezani uz utrku u naoružanju, gomilanje konvencionalnog i nuklearnog naoružanja, zastrašivanje mogućnošću velikih ratnih sukoba i oružane invazije, do totalnog uništenja svijeta više nisu primarni. Ostavši bez glavnog neprijatelja, SAD se više nisu imale protiv koga takmičiti na vojnom planu, ni ukazivati na neku vrstu svjetske opasnosti koja prijeti totalnom uništenju svijeta, jer niti jedna zemlja po svojoj realnoj snazi nije bila dostojan suparnik Americi.

No pojavili su se drugačiji izazovi sigurnosti, koji nisu primarno vezani uz klasičnu vojnu silu i njezine atribute, ali za čiju realizaciju može biti upotrebljena vojna sila. Iz široke palete izazova sigurnosti i stabilnosti novog svjetskog poretka nabrojat ćemo samo neke: izazovi vezani uz neriješena pitanja granica, etnička, nacionalna, vjerska pitanja, nekontrolirane migracije, pitanje izbjeglica iz kriznih žarišta, zagađenje okoliša, najrazličitiji oblici organiziranog kriminala (prostitucija, rasparčavanje droga,

37 SIPRI, *Yearbook 1993*, Oxford 1993, str. 131-158.

38 Z. Brzezinski: *Velika šahovska ploča...* str. 200-201.

39 H. Kissinger: *Does America Need a Foreign Policy - Toward a Diplomacy for the 21st Century*, New York, 2001, str. 251-252.

40 V. Mileta i R. Vukadinović: *Europska integracija i ruska dezintegracija*, Zagreb, 1996, citat u L. Čehulić: *Clinton i novi svjetski poredak*, Zagreb, 2001, str. 83-84.

pranja novca, šverc ljudi), proliferacija nuklearnog i drugog naoružanja za masovno uništenje i materijala za njegovu proizvodnju, terorizam i sl. Ti izazovi sigurnosti nisu novi po svom ustrojstvu, moderna povijest međunarodnih odnosa gotovo sve njih je poznavala i ranije. No, u bipolarnoj međunarodnoj zajednici oni su gotovo uvijek bili potiskivani od strane blokovskih lidera, i zadržavani unutar blokovskih granica. Radi se o izazovima tzv. soft security, za koje se pretpostavljalo da neće ugroziti novi svjetski poredak u tolikoj mjeri da mu prijete totalno uništenje. Ti novi izazovi sigurnosti dolaze iz najrazličitijih izvora, njihova priroda i intenzitet njihove opasnosti teško su predvidivi, kao i mjesto i vrijeme izbijanja te kontinuitet njihova trajanja. U današnjem svijetu ipak su mnogo lakše predvidljivi nego što ih se može kontrolirati, usmjeravati ili se protiv njih boriti u smislu njihovog totalnog uništenja. Oni su najvećim dijelom rezultat i posljedice socijalno-kulturne, etničko-nacionalne, religijske, gospodarske, znanstvenotehnološke i ine različitosti i na takvim socijalno-društvenim osnovama podijeljenosti današnjeg svijeta. Novi izazovi sigurnosti daleko nadmašuju okvire pojedine nacionalne države, regije ili određenog kontinenta. Multipolarni po svom sadržaju, isto tako su multipolarni po svojim akterima, te gotovo univerzalni po svojim dosezima. Svijet je s njima suočen od samih početaka formiranja novog svjetskog poretka, detektirani su kao izvori nestabilnosti svjetskog poretka i u nacionalnim strategijama i drugim važnim dokumentima velikih svjetskih sila, uključujući i SAD, i međunarodnih organizacija, ali je tek tragični teroristički napad na Washington i New York u rujnu 2001. jače osvijestio potrebu međunarodne zajednice da im se može pokušati oduprijeti i eventualno ih suzbiti jedino kolektivnom, multilateralom, združenom akcijom članica međunarodne zajednice. Za uspješnu borbu protiv tih novih izazova sigurnosti niti jedna sigurnosna organizacija, uključujući i najjaču NATO, nije bila adekvatno pripremljena ni osposobljena. Takav problem imaju i sve članice novoga svjetskog poretka sa svojim nacionalnim sustavima sigurnosti. Kada se svijet oslobodio blokovskih veza i vremena u kojima je velik dio sredstava iz nacionalnih budžeta odlazio za obrambena pitanja i naoružanje, trebalo je proći dosta vremena da svijet shvati da je potrebno ponovno izdvajati značajna sredstva za izgradnju jednog novog sustava obrane koji će pokušati odgovoriti na nove izazove sigurnosti i stabilnosti u novom svjetskom poretku.

Zaključak

Prostor Europe i euroatlantski odnosi, kao podsustav novog svjetskog poretka, također nisu ostali pošteđeni tih novih izazova sigurnosti i stabilnosti. Sa svojim prilagodbama euroatlantski saveznici započeli su od ranih devedesetih godina prošlog stoljeća na političkom, gospodarskom i vojnom planu. Svi dosadašnji pokušaji većeg samostalnijeg europskog participira-

nja u stvaranju novog svjetskog poretka u odnosu na SAD nisu urodili dostatnim rezultatima. S druge strane, početno američko ohrabrivanje europskih sigurnosnih angažmana (ESDI, CJFT) nikada nije išlo nauštrb interesa Bijele kuće, a najnovija NATO-va najava uspostave NATO-vih snaga za brzu reakciju (Nato Reaction Force – NRF) na Praškom zasjedanju NATO-a (21-22. studenoga 2002) dokazuju da i u budućnosti američka politika neće lako odustati od pozicije predvodnika u novom svjetskom poretku.

Literatura

- Benjamin R. Barber: *Jihad vs. McWorld*, New York, 1995
- Public papers of the President of the US: George Bush 1990*, Washington D.C, US Government Printing Office, 1991.
- President George Bush, *Wireless File*, 2. April 1992.
- H. Brandon: *In a Search of a New World Order*, Washington D.C, 1992.
- Zbigniew Brzezinski: *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geos-
trategic Imperatives*, New York, 1997.
- Zb. Brzezinski, *Velika šahovska ploča*, Varaždin, 2000.
- Joseph A. Camilleri & Jim Falk: *The End of Sovereignty? The Politics of a
Shrinking and Fragmenting World*, Aldershot, 1992.
- V. Cvrtila: "Terorizam se ne može vojno pobijediti", *Večernji list*, 19. listopada
2002.
- L. Čehulić: *Clinton i novi svjetski poredak*, Zagreb, 2001.
- F. Fukuyama: "The End of History", *National Interest*, No 16, Summer 1989.
- F. Fukuyama: *The End of History and the Last Man*, New York, 1992.
- John Lewis Gaddis: *The Future of American Foreign Policy*, New York, 1994.
- R. N. Haass: *The Reluctant Sheriff – The United States after the Cold War*,
New York, 1997.
- B. Heurlin, *Global Regional and National Security*, Kopenhagen, 2001.
- S. P. Huntington: "The Clash of Civilizations?", *Foreign Affairs*, vol.72, no. 2,
Summer 1993.
- S. P. Huntington: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World
Order*, New York 1996.
- G. John Ikenberry: "The Myth of Post-Cold War Chaos", *Foreign Affairs* 75,
No. 3., May/June 1996.
- Robert D. Kaplan: "The Coming Anarchy", *Atlantic*, february 1994.
- Robert D. Kaplan: *The Ends of the Earth: A Journey at the Dawn of the Twenty-
First Century*, New York, 1996.
- E. Kapstein (eds.): *Unipolar Politics: Realism and State Strategies after the
Cold War*, New York, 1999.

- Zalmay M. Khalilzad: *From Cointainment to Global Leadership? America and the World After the Cold War*, Santa Monica, 1995.
- H. Kissinger: *Diplomacy*, Simon & Schuster, New York, 1994.
- H. Kissinger: *Does America Need a Foreign Policy - Toward a Diplomacy for the 21st Century*, New York, 2001.
- Charles Krauthammer: "The Unipolar Moment", *Foreign Affairs*, 70. No 1. ("America and the World, 1990-91").
- M. Mastanduno, "Models, Markets and Power: Political economy and Asia-Pacific 1989-1999", *Review of International Studies*, Vol. 26, No. 4.
- R. S. McNamara: *The Changing Nature of Global Security and its Impact on South Asia*, Washington D.C., 1992.
- John J. Mearsheimer: "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War", *International Security* 15, No.1, Summer 1990
- V. Mileta i R. Vukadinović: *Europska integracija i ruska dezintegracija*, Zagreb, 1996.
- Janne E. Nolan (ed.): *Global Engagemant: Cooperation and Security in the 21st Century*, Washington 1994, Richard Rosecrance: "A New Concert of Powers", *Foreign Affairs*, 71, no. 2, Spring 1992.
- Kenichi Omae: *The End of the Nation State*, New York, 1995.
- May Singer & Aaron Wildavsky: *The Real World Order: Zones of Peace/Zones of Turmoil*, Chatham, 1993.
- SIPRI, *Yearbook 1993*, Oxford 1993.
- R. Sloan: *The U. S. Role in the New World Order: Prospects George Bush's Global Vision*, Congressional Research Service, Washington D.C, March 28, 1991.
- R. Vukadinović: *Međunarodni odnosi od hladnog rata do globalnog poretka*, Zagreb, 2001.
- R. Vukadinović: *Posthladnoratovske tendencije međunarodnih odnosa*, Zagreb, 2000.
- R. Vukadinović: "Relations Between the Big Powers: USA, Russia and China", *Croatian International Relations Review*, Vol, IV, No. 11/98. *International Relations Review*, Vol. VI, No. 20/21-2000, str. 125-126.

Summary

The term "New World Order" doesn't form a new category in international relations. However, the intensity of the post-Cold War changes in the international community resulted in numerous debates over definition of the term, structure and threats to security and stability in radically altered international environment. Intricacy of the changes enabled each author to discuss the new world order issue from his own aspect, observed from his primary area of scientific analysis. In the end, all those debates and analyses boil down to identifying new instabilities in the world. Consequently, definition and establishment of a new model of security poses itself as the chief issue in definition of the new world order.